

УДК 355.237.084.91

Валерій Андрійович ЧЕРНЯВСЬКИЙ,
*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри логістики
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

Олег Анатолійович ПОНОМАРЕНКО,
*кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри логістики
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький*

АНАЛІЗ СТАНУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЛОГІСТИКИ В ХОДІ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН

Стаття розкриває проблематику підготовки офіцерів логістики з урахуванням загострення військово-політичної обстановки на державному кордоні України. Авторами здійснено об'єктивний аналіз освітньо-професійних програм підготовки майбутніх офіцерів за напрямками підготовки. Аналіз стану підготовки майбутніх офіцерів логістики свідчить про наявність недоліків у військово-професійному аспекті, через що є нагальна потреба перегляду освітньо-професійних програм підготовки випускників академії. У статті пропонується вирішення проблеми військово-професійної підготовки офіцерів-прикордонників.

Ключові слова: офіцер логістики, військово-професійна підготовка, підготовка фахівців.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аналіз службової діяльності офіцерів логістики органів охорони кордону дає підставу стверджувати, що вона здійснюється в умовах складної соціально-економічної

© Чернявський В. А., Пономаренко О. А.

обстановки як в державі, так і на кордоні. На професійне становлення молодих офіцерів логістики негативно впливає низка факторів. Як основні з них можна виділити: відсутність часу на адаптацію до умов несення служби; розміщення підрозділів кордону на значній відстані від органів забезпечення; безпосередній контакт із негативними явищами та процесами на кордоні; виконання завдань логістичного забезпечення в екстремальних ситуаціях; обмеженість часу для прийняття рішення та виконання завдань логістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Проблема підготовки спеціалістів у вищій школі є об'єктом уваги педагогічної науки вже декілька десятиліть. Ці питання досліджувались значною кількістю як вітчизняних, так і зарубіжних учених (П. Воловик, І. Зязюн, Є. Клімов, О. Коваленко та інші).

Питанням підготовки військових спеціалістів, навчання та виховання майбутніх офіцерів-прикордонників присвячені праці військових педагогів і психологів В. Балашова, В. Довбеуса, Д. Іщенко, О. Сафіна, Ю. Сердюка, П. Шишоліна, О. Пономаренка, В. Чернявського, в яких розглянуті різні аспекти організації сучасного навчального виховного процесу та напрями його вдосконалення.

Метою статті є аналіз стану підготовки майбутніх офіцерів логістики в ході вивчення професійно орієнтованих дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап реформування Державної прикордонної служби, а також обстановка, що складається на державному кордоні, висуває до вищої військової школи нові вимоги, у зв'язку з чим пріоритетного значення набуває питання підвищення професійного рівня підготовки фахівців логістики для органів Державної прикордонної служби України. Складна соціально-економічна ситуація в державі потребує якісного вдосконалення процесу підготовки офіцерів-прикордонників, у тому числі і офіцерів логістики в цілому, а особливо у сфері організації матеріального забезпечення. Ускладнення обстановки на східних кордонах нашої країни спонукає до пошуку ефективніших способів вирішення питань матеріального забезпечення прикордонних підрозділів.

Для спеціальної підготовки офіцерів логістики органів Держприкордонслужби характерні певні особливості, які поки що не повною мірою втілені в навчально-виховному процесі академії, зокрема у процесі викладання спеціальних дисциплін. Насамперед треба звернути увагу на те, що існуючі навчальні плани недостатньо враховують специфіку підготовки фахівців тилу. Крім того, вони, як правило, довгострокові і занадто регламентовані, а динаміка логістичної діяльності вимагає гнучкої структури планування підготовки курсантів з урахуванням змін у суспільному житті. Крім того, практично відсутня спеціальна виховна робота, яка б сприяла формуванню у курсантів готовності до професійного самовизначення у сфері професійної діяльності.

Аналіз міжнародного досвіду [1] показує, що успіх функціонування освітніх систем і їх розвиток значною мірою визначаються двома провідними тенденціями: гуманізацією і технологізацією педагогічного процесу. Педагогічні технології, які сьогодні впроваджуються у систему освіти, розглядаються як необхідна умова гуманізації освітнього процесу. Незалежно від визначення “педагогічна технологія” сама педагогічна технологія повинна відповідати таким вимогам, як послідовність і системність, концептуальність і науковість, керованість і відтворюваність оптимальність витрат на навчання та ін. Сучасна педагогічна технологія охоплює коло теоретичних і практичних питань управління, організації навчального процесу, методів та засобів навчання.

Події у східних областях України, які розпочалися у березні 2014 року, більш ніж наочно показали зміни головного засобу ведення воєнних дій та об'єктивне зміщення центру збройної боротьби з відкритого протистояння на полі бою у сферу атаки на військові містечка та підрозділи в пунктах пропуску через державний кордон. Аналіз дій прикордонних підрозділів та порушників державного кордону дає підставу стверджувати, що ділянки відповідальності підрозділів кордону перевищують можливості цих підрозділів і підрозділи кордону здійснюють охорону державного кордону, а до захисту кордону в повному обсязі прикордонні підрозділи не готові. У підрозділах кордону немає необхідного озброєння та спеціальної бойової техніки. На наш погляд, сучасну європейську модель охорони кордону з Росією необхідно в терміновому порядку замінити.

ти на більш надійну, перейти від суто охорони кордону з цією державою до комбінованого способу – охорона та оборона державного кордону. За таких обставин виникає об'єктивна необхідність зміщення пріоритетів з питань підготовки офіцерів-прикордонників, фахівців логістики зокрема. На сьогодні недостатньо мати офіцерів логістики, здібних виконувати завдання в умовах, передбачених керівними документами. Потрібні висококваліфіковані управлінці, які здатні здійснювати логістичне забезпечення підрозділів кордону в умовах складної соціально-політичної обстановки.

Реалізація завдань підготовки фахівців різного профілю знаходить своє втілення у педагогічній системі навчального закладу шляхом застосування педагогічних технологій. Педагогічна система вищого навчального закладу є основою навчального процесу підготовки фахівців та відображає мету, зміст, принципи, форми, методи та засоби діяльності керівного, науково-педагогічного складу навчального закладу з організації навчально-наукової, методичної та виховної роботи, контролю й оцінки підготовки слухачів та курсантів. Аналіз існуючої педагогічної системи вищого військового навчального закладу дає підставу стверджувати, що одним з основних елементів педагогічної системи є зміст освіти як певна кількість завдань навчання, виховання та формування майбутнього спеціаліста. Зміст освіти складає основу освітніх програм відповідно до яких формуються завдання навчально-методичної та наукової роботи кафедри, визначається взаємозв'язок навчальних дисциплін. При цьому зміст освіти для курсантів і слухачів визначається згідно з кваліфікаційними вимогами, зазначеними в освітньо-кваліфікаційних характеристиках. Зміст освіти необхідно реалізувати так, щоб він визначав досягнутий рівень науки в даній галузі та слугував основою теоретичної, практичної і психологічної підготовки випускників до майбутньої професійної діяльності.

Наведений аналіз освітньо-професійних програм відповідає нормативним документам [2; 3], а система військової освіти є складовою частиною загальнодержавної системи освіти та інтегрується у державну систему освіти і функціонує на засадах єдиної законодавчої та правової бази освіти [4]. Тому вимоги, які визначені нормативними документами,

розповсюджуються й на підготовку військових фахівців для Державної прикордонної служби України.

З урахуванням із завдань щодо підготовки офіцерів, які призначаються на офіцерські посади в підрозділи логістики органів охорони кордону, особливої уваги набуває визначення мети та змісту підготовки. Проблема у тому, що галузеві стандарти вищої освіти розробляються для офіцерів командного профілю. Сутність визначення мети та змісту підготовки офіцерів логістики полягає в тім, що в наш час триває втілення в життя нової моделі охорони кордону, а це впливає на зміст та обсяг завдань з матеріального забезпечення, які вирішують офіцери логістики. Це зумовлено низкою причин:

по-перше, значна частина керівних документів з питань логістики, що регламентують матеріально-технічне забезпечення служби з охорони кордону, перебувають у стадії розробки, і підготовка майбутніх офіцерів логістики здійснюється з урахуванням недосконалості нормативних документів з організації матеріального забезпечення;

по-друге, відбуваються організаційно-штатні зміни органів охорони кордону та формуються нові підрозділи з введенням до їх штату тилових офіцерських посад, функціональні обов'язки яких значно розширені;

по-третє, триває формування сучасної системи логістики, створюється ефективна система управління матеріальними ресурсами.

Отже, визначаючи мету підготовки майбутніх офіцерів логістики, ми звернули увагу на думку вчених-педагогів [5; 6] про те, що головним недоліком у визначенні мети навчання є занадто загальне її формулювання. На наш погляд, мета навчання – це центральна, стержнева педагогічна категорія, що пов'язує в єдине всі основні компоненти навчально-виховного процесу (зміст, методи, організаційні форми, контроль). Мета повинна визначати загальну спрямованість усієї системи підготовки спеціаліста до ефективної, продуктивної професійної і суспільної діяльності, передбачати формування всебічно розвинутої, гармонійної особистості.

З аналізу освітньо-професійних професійних програм [7; 8; 9; 10] та освітньо-кваліфікаційних характеристик, а також робочих навчальних планів підготовки за напрямками “Охорона та захист державного кордону”, “Філологія”, “Правознавство”, “Автомобільний транспорт” нами

встановлено, що на вивчення дисциплін за військово-професійним спрямуванням виділяється (від загального бюджету часу, виділеного на аудиторні заняття):

за напрямом ОЗДК – 60 %;

за напрямом “Філологія” – 38 %;

за напрямом “Правознавство” – 39 %;

за напрямом “Автомобільний транспорт” – 35 %.

Можна стверджувати, що тільки підготовка майбутніх офіцерів за напрямом “Охорона та захист державного кордону” відповідає вимогам, які висуваються до офіцерських кадрів. За цим напрямом підготовки є можливість дати необхідні знання у військовій галузі та прищепити практичні навички реалізації набутих знань на практиці. Для проведення практичних занять за циклом військово-професійного спрямування (напрямок підготовки ОЗДК) відводиться 54 % часу, виділеного на весь цикл, що дає підставу стверджувати про можливість високого рівня практичної підготовки випускників даного напрямку. Разом з тим за іншими напрямками підготовки такої можливості немає, оскільки бюджет часу, виділений на вивчення військово-професійних дисциплін, незначний.

Відповідно до мети навчання, функціональних обов'язків та напрямів діяльності офіцерів логістики органів охорони кордону нами було проведено анкетування 47 осіб, які брали участь у посиленні охорони кордону Луганського, Донецького прикордонних загонів, а також Азово-Чорноморського регіонального управління, з метою визначення головних напрямів підготовки майбутніх офіцерів логістики. 92 % анкетованих відповіли, що основними напрямками повинні бути питання організації охорони та оборони розташування підрозділу в польових умовах та при розташуванні в пункті постійної дислокації. 100 % вважають за обов'язкове збільшення часу на вивчення тем загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів. 89 % анкетованих запропонували вивчення устрою та бойового застосування бронетехніки, що є на озброєнні Збройних Сил України. 90 % анкетованих вважають за необхідне виділення часу на практичне несення вартової служби. 95 % вважають недостатніми практичні навички в організації харчування, речового забезпечення та побуту в польових умовах.

Проаналізувавши результати анкетування, ми дійшли висновку, що до переліку навчальних дисциплін військово-професійного спрямування потрібно внести зміни з урахуванням останніх подій на східних кордонах України. Особливу увагу необхідно звернути на військово-інженерну та загальновійськову підготовки, організацію охорони та оборони підрозділу в польових умовах, ведення оборонного бою, організацію побуту в бойовій обстановці та організацію тилового забезпечення в бойових умовах.

Таким чином, питання підвищення рівня професійної підготовки офіцерів логістики набули сьогодні особливого значення. Це обумовлено низкою чинників, а саме:

по-перше, на сучасному етапі реформування органів Державної прикордонної служби тільки досконала загальна та спеціальна підготовка офіцерів логістики стає основою майбутньої успішної професійної діяльності, оскільки сьогодні професійна діяльність розглядається як одна з основних форм службової діяльності майбутнього офіцера логістики;

по-друге, різка зміна соціально-політичної ситуації у світі у зв'язку з подіями 2013–2014 років в Україні, значна активізація сепаратистських угруповань та транскордонної злочинності потребують нових підходів до логістичного забезпечення;

по-третє, в умовах соціально-економічних реформувальних суспільства та недоліків оборонної доктрини України значно посилилась значущість особистісного чинника як у професійній діяльності загалом, так і в правоохоронній і військовій галузях зокрема. Зміщення традиційних ціннісних орієнтирів призвело до деформації переконань та національної самосвідомості як у цивільних громадян, так і у військовослужбовців, девальвації ідей патріотизму і державності, зниження престижу військової служби.

Висновки. Аналіз стану підготовки майбутніх офіцерів логістики свідчить про наявність недоліків у військово-професійному аспекті, що є нагальною потребою перегляду освітньо-професійних програм підготовки випускників академії.

Тому **перспективами подальших досліджень** вважаємо розробку рекомендацій щодо удосконалення системи підготовки офіцерів-прикордонників.

Список використаної літератури

1. Викторов В. П. Подготовка офицерских кадров в армиях стран НАТО / В. П. Викторов, Г. Я. Яковлев // Военная мысль. – 1983. – № 8. – С. 74–78.
2. Про введення в дію Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) та нормативне і навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою : наказ Міністерства освіти і науки України від 04.03.98 № 86.
3. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою : наказ Міністерства освіти і науки України від 31.07.98 № 285.
4. Про створення єдиної системи військової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 № 1410// Урядовий кур'єр. – 1997. – № 183. – С. 14.
5. Володарская Н. А. Проблема целей обучения в современной высшей школе и пути её решения в социалистической педагогике / Н. А. Володарская, А. М. Митина // Современная высш. шк. – 1988. – № 2. – С. 143–150.
6. Радванский И. Г. Шляхи та педагогічні умови підготовки офіцерів внутрішніх військ у вищих військових навчальних закладах до управлінської діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02 / И. Г. Радванский. – Хмельницький, 2000. – 191 с.
7. Освітньо-професійна програма підготовки випускника Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького за напрямом “Охорона та захист державного кордону”. – Хмельницький, 2007.
8. Освітньо-професійна програма підготовки випускника Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького за напрямом “Філологія”. – Хмельницький, 2008.
9. Освітньо-професійна програма підготовки випускника Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького за напрямом “Правознавство”. – Хмельницький, 2009.
10. Освітньо-професійна програма підготовки випускника Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького за напрямом “Автомобільний транспорт”. – Хмельницький, 2009.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Морозов С. М.

Стаття надійшла до редакції 02.07.2014.

Чернявский В. А., Пономаренко О. А. **Анализ состояния подготовки будущих офицеров логистики в процессе изучения профессионально ориентированных дисциплин**

Статья раскрывает проблематику подготовки офицеров логистики с учётом обострения военно-политической обстановки на государственной границе Украины. Авторами осуществлен объективный анализ образовательно-профессиональных программ подготовки будущих офицеров по направлениям подготовки. Анализ состояния подготовки будущих офицеров логистики говорит о наличии недостатков в военно-профессиональном аспекте и существовании объективной необходимости пересмотра образовательно-профессиональных программ подготовки выпускников академии. В статье предлагаются решения проблемы военно-профессиональной подготовки офицеров-пограничников.

Ключевые слова: офицер логистики, военно-профессиональная подготовка, подготовка специалистов.

Cherniavskiy V. A., Ponomarenko O. A. **Analysis of preparation of future officers of logistics during the process of studying professionally-oriented disciplines**

This article deals with the preparation of officers of logistics taking into account aggravation of military and political situation at the state border of Ukraine. The authors made an objective analysis of educational and professional program in preparation of the future officers. Having analyzed preparation of the future officers of logistics we noticed disadvantages in military and political aspects and there is an urgent necessity to reconsider the educational and professional program in preparation of the academy gradulators. Here is a wide range of suggestions to solve the problem of military and professional preparation of border guards.

The fulfillment of different tasks dealing with the training of specialists is implemented in the educational establishments pedagogical system by means of pedagogical technologies. Higher educational establishment system forms the bases of the educational process of the specialists and reflects the purpose, content, principles, forms, methods and activity means of leading, scientific

and pedagogical staff of the educational establishment to organize scientific methodical and educative activities, the control and analysis of students and cadets training. The analysis of the existing pedagogical system of the higher educational establishment is a reason to affirm the content of the education is one of the main elements of the pedagogical system as a certain amount of tasks of educating, training and forming future specialists. The content of education makes the bases for professional and educational program to determine tasks of the educational methodical and scientific department activity, as well as interconnection between subjects matters. Here with the content of education for cadets and students is defined according to qualifying criteria pointed out in educational and qualifying characteristics.

The content of education is necessary to be realized in the following way. It should present achieved level of science in this domain and be the base of the theoretical, practical and psychological preparation of graduates for the future professional activity.

Based on the tasks of the preparation of the officers appointing the officer position in the logistic units of the border guard detachment, the formation of the aim and the content of preparation is worth noticing.

The problem is the following.

The standards of higher education are worked out for commanding officers. The formation of the aim and the content of preparation of the logistics officers consist in the implementation of the new border security model. It influences the content and amount of tasks dealing with the material provision, logistics officers are to perform.

Thus having determined the aim of future officers preparation, we paid attention to the scientists-teachers thought, where the main drawback, in determining the goal of study, is its too general formulation.

From our point of view, the purpose of education is the central, key pedagogical category that links in a unity all the main educational components (content, methods, organizational forms and control). The aim must determine the general orientation of all specialist training systems for effective, productive professional and social activity, and predict the formation of fully developed and harmonious personality.

Analysis of the preparation of future officers of logistics denotes that the existence of drawbacks in military-professional aspect is an urgent necessity for re-examining educational-professional programs of preparing academy graduates.

Keywords: *officer of logistics, military professional training, training of specialists, qualification.*